

Zorgen over haalbaarheid chemievrij beheer

Green Deal Sportvelden nadert de streefdatum

De Green Deal Sportvelden nadert in snel tempo de streefdatum, 1 januari 2020. Vanaf dat moment zou het beheer van sportvelden zoveel mogelijk zonder gewasbeschermingsmiddelen en biociden moeten plaatsvinden. De deelnemende partijen maken zich echter grote zorgen. Zij constateren dat er nog onvoldoende mogelijkheden zijn om daaraan te voldoen. Om problemen te voorkomen, pleiten ze voor mogelijkheden om in noodsituaties toch te mogen spuiten.

Sportvelden zijn er in allerlei maten en kwaliteiten en liggen op veel verschillende ondergronden. Allemaal hebben ze daarom feitelijk een andere handleiding voor het onderhoud. Nu de streefdatum van de Green Deal Sportvelden dichterbij komt, blijken die unieke kenmerken en eigenschappen een te grote uitdaging. Neem bijvoorbeeld de golfgreens, die kwetsbaar zijn voor schimmelziekten als gevolg van de korte lengte van het gras, terwijl voetbalvelden zonder chemie moeilijk onkruidvrij te houden zijn.

Naast de uitdagingen als gevolg van de grote verschillen in de sportvelden speelt er op de achtergrond nog iets anders, zo bleek op de landelijke dag Green Deal Sportvelden, die begin april werd gehouden bij de Koninklijke Nederlandse Voetbalm-bond. Zo worstelen sportverenigingen met minder vrijwilligers en krappere marges. Daardoor is er minder geld voor het intensievere onderhoud dat nodig is bij chemievrij beheer. Een probleem dat ook het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport erkende. Dat heeft via het National Sportakkoord 240 miljoen euro vrij gemaakt om de clubs te ondersteunen, waarvan een deel is bedoeld voor duurzaam beheer.

Het droog en schraal houden van het oppervlak is noodzaak voor zowel chemievrij beheer, klimaat-adaptatie als hoogwaardige sportkwaliteit.

Innovatiecall

Ook voor de Green Deal Sportvelden is dat goed nieuws. Zo kan er via de zogenaamde innovatiecall tot en met 20 mei een beroep worden gedaan op een subsidie voor innovaties om zonder gewasbeschermingsmiddelen sportvelden te kunnen beheren. "Het kan een mooi vervolg zijn op de Green Deal", aldus CUMELA Nederland. Een subsidie die welkom is, want terreinbeheerders hebben absoluut nog behoefte aan hulp vanuit de techniek, stelt de BSNC, de branchevereniging voor Sport en Cultuurtechniek. "Er is nog een gebrek aan goede cultuur-technische maatregelen om onkruiden, ziekten (schimmels) en plagen (emelten) zonder chemie aan te pakken."

Jan Vrij, van A.H. Vrij Groen, Grond en Infra, werkt al met de technieken die er al zijn. "Er bestaan diverse technieken voor het beluchten van sportvelden", zegt hij. Niet alleen de Verti Drain, meer ook andere technieken, zoals verticuteren en scalperen. "Een droge toplaag is belangrijk voor de bespeelbaarheid en remt de vestiging van onkruiden", vult Ernst Bos van het Praktijkcentrum Sport & Golf aan. "Net als op de golfbaan worden met de Verti Drain gaten geprikt en volgeslept met zand om de drainage te verbeteren. Ook wordt steeds vaker de bovenste laag met vilt en vette, humeuze grond verwijderd met bijvoorbeeld een Fieldtopmaker of een Amazone of door intensief verticuteren."

Bos werkt aan een handleiding voor het beheer van sportvelden met zo min mogelijk chemie en biociden. Hij is kritisch over het scalperen. "Het is vaak wel een effectieve, maar ook dure maatregel. Waar mogelijk vind ik regelmatig wiedeppen een beter alternatief, maar je moet het per veld bekijken."

Kijken naar andere sectoren

Mogelijkheden ziet Vrij ook in technieken die in andere sectoren al worden gebruikt, maar nog niet voor het beheer van sportvelden. "Om nog beter te kunnen sturen op bemesting kunnen we naar de landbouw kijken. Daar wordt al veel meer gebruik gemaakt van precisiebemesting in samenhang met een bodemscan. Door hierop te sturen, kunnen we de onkruiddruk verminderen."

Licht en ventilatie belangrijk

Uit de woorden van Bos komt naar dat voren dat er voor de bestrijding van plagen geen pasklaar antwoord is. Hoewel als advies wordt gegeven de omgeving van sportvelden zo in te richten dat natuurlijke predatoren van plagen zich kunnen vestigen, is het geen garantie dat de plaag wegblijft. Bos is geen voorstander van hoge bomen, omdat zo de kwaliteit van gras juist in gevaar komt. "Licht is essentieel voor de

fotosynthese en daarmee voor groei, herstel en een goede ontwikkeling van het wortelstelsel. Je kunt cultuurtechnisch alles perfect doen, maar te weinig licht en te weinig ventilatie ondermijnen de kwaliteit en de gezondheid van elke grasmat. Vooral aan de oost- en zuidzijde moet je niet te veel hoge bomen hebben. Struiken van een paar meter hoog hebben veel minder nadelen."

Bos onderstreept dit. "De hardnekkige overblijvende onkruidsoorten houden van vochtige en voedselrijke grond. Ze krijgen het moeilijker als je de toplaag schraal houdt en op de juiste wijze bemest en beregent. Daarnaast kun je de reserves van deze onkruiden uitputten door ze terugkerend intensief te beschadigen of te ontbladeren. Dit kan op verschillende manieren", aldus Bos. Vrij ziet ook hier goede kansen voor de scantechnologie.

Bos zegt dat een terrein honderd procent vrij van ziekten en onkruiden houden zonder middelen onmogelijk is. "Als er structureel goed cultuurtechnisch onderhoud plaatsvindt, is een reductie van 80 tot 90 procent in de schimmels haalbaar en kan de onkruiddruk met 75 tot 85 procent worden vermindert", zegt hij, waarbij hij er tussen haakjes aan toevoegt dat de (semi-)rough op de golfbaan een uitdaging blijft.

Vaker kijken

Om goed beheer tot stand te brengen, is het belangrijk om zelf te gaan kijken en te beoordelen wat er moet gebeuren, zegt Vrij. "Iets wat wel gebeurt bij prestatiebestekken. Dan is de opdrachtnemer proactief en denkt vanuit het wij, ook omdat de technische en financiële risico's bij hem liggen. Dat is heel anders dan bij een RAW-bestek. Daar is de opdrachtnemer alleen verantwoordelijk voor het uitvoeren van de werkzaamheden en niet voor het nut van de werkzaamheden."

Dat Vrij daarmee een belangrijk punt aanstipt, blijkt wel wanneer Bos op de landelijk dag van de Green Deal met het advies komt om twee tot drie keer per week het gras te maaien. "Gemiddeld moet je niet meer dan een derde van de bladmassa afnemen en bij stress in het gras nog minder. Daarom moet je korter gras vaker maaien. Je voorkomt dan tegelijk dat er te veel maaisel tussen het gras komt te liggen, wat weer andere nadelige gevolgen heeft."

Daarmee geeft hij nogmaals aan dat chemievrij beheer maatwerk vereist. Daar is doorgaans in de bestekken geen ruimte voor, maar voor beheer zonder of met minder gewasbeschermingsmiddelen is het noodzakelijk om de werkzaamheden aan te passen aan de grasmat.

Integrated Pest Management

Nu blijkt dat chemievrij feitelijk nog onhaalbaar is als je de kwaliteit van de velden wilt handhaven, pleiten de verschillende sportbonden voor de mogelijkheid om selectief nog chemie in te zetten. "Alles begint met preventie", zegt Bos. "Monitoring is belangrijk voor een vroege diagnose. Pas dan, indien nodig, vindt bestrijding plaats. Biologie gaat hierbij voor chemie en als er chemie wordt toegepast, gebeurt dit selectief en pleksgewijs", aldus Bos. Zo gaat het volgens het Integrated Pest Ma-

nagement (IPM), dat de basis voor de Europese regelgeving en ook voor de Green Deal Sportvelden is. Binnen het IPM is de inzet van chemische middelen op beperkte schaal mogelijk. Op sportvelden en golfbanen blijft vooral het chemievrij bestrijden van plagen nog een uitdaging.

Laatste redmiddel

In het moderne sportveldbeheer met IPM ligt de nadruk op preventie. "Een zo goed mogelijk natuurlijk evenwicht in grasmat en toplaag wordt hierbij steeds belangrijker", aldus Bos. "Daarna komen de mechanische en biologische bestrijdingsmethoden. Chemische bestrijding is echt het laatste redmiddel", stelt hij vast. Deze volgorde komt ook terug in de IPM-piramide.

Het probleem nu is dat de regels voor het werken volgens een IPM-protocol nog moeten worden opgesteld. Een lijst met middelen en voor welke onkruiden, plagen en ziekten die mogen worden ingezet, ontbreekt nog. Hierbij stelt Lukas Florijn van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat dat er net zoals bij de uitzondering in het kader van de bescherming van het milieu er een regelmatige evaluatie moet plaatsvinden om te kijken of er aanpassingen nodig zijn. Daarbij moet ook rekening worden gehouden met invasieve exoten.

Hoewel de Green Deal Sportvelden in 2015 van start ging, moeten er nu de deadline in zicht komt nog veel praktische zaken worden geregeld. Alle betrokken partijen moeten gaan streven naar zoveel mogelijk chemievrij beheer, iets waar onder meer Vrij pleitbezorger van is. "Je ziet nu in het Westland al de trend dat er steeds strenger moet worden gestuurd op nitraat. Straks moeten we het in 2027 door de Kaderrichtlijn water ook doen zonder kunstmest. Dat zal nog grotere problemen opleveren dan nu serieus aan de slag gaan met chemievrij beheer."

TEKST: Herma van den Pol

FOTO: Ernst Bos, Praktijkcentrum Sport & Golf

Green Deal-partners willen duidelijkheid

Begin april riepen de Green Deal-partners de overheid op om duidelijkheid te geven over de afschaffing van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen op sportvelden. De partners zijn CUMELA Nederland, BSNC en VHG. In oktober 2015 tekenden deze partners samen met de ministeries van Infrastructuur en Milieu en Economische Zaken, NOC*NSF, de Nederlandse Golf Associatie (NGA) en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) de Green Deal voor chemievrij beheer. Dat gaf de mogelijkheid om nog tot 1 januari 2020 gebruik te maken van gewasbeschermingsmiddelen, terwijl dat verder buiten de landbouw al was verboden. De inzet was toen om per 1 januari 2020 het gebruik ook op sportvelden te stoppen. De haalbaarheid daarvan wordt nu ernstig betwijfeld.